

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหา

ทะเล เป็นพื้นที่ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อบรรดาประเทศทั่วโลกนับตั้งแต่มนุษย์เริ่มรู้จักใช้ทะเลด้วยการเป็นแหล่งอาหารอันได้จากการประมง และเป็นเส้นทางคมนาคมทั้งเพื่อการค้าขายและยุทธศาสตร์การทหาร ในเวลาต่อมา ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้ค้นพบว่า พื้นดินใต้ทะเลยังเต็มไปด้วยทรัพยากรแร่ธาตุต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ น้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งประกอบกับความจำเป็นตามอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกที่ต้องการนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ จากท้องทะเลขึ้นมาใช้ทดแทนแก้ไขความอดอยากขาดแคลนที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ทะเลจึงทวีความสำคัญยิ่งขึ้น แต่ละประเทศได้ตระหนักถึงการมีผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (National Marine Interests) และพยายามจะครอบครองทะเลไว้ให้มากที่สุด เพราะถือว่าทะเลจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจได้เปรียบเสียเปรียบทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารของประเทศ

ในด้านพัฒนาการและความสนใจเกี่ยวกับทะเลนั้น เป็นเรื่องที่มีนักกฎหมายพยายามคิดค้นระบบ "กฎหมายทะเล" เพื่อใช้บังคับระหว่างประเทศต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งมีวิวัฒนาการไปตามลำดับการเปลี่ยนแปลงขอบเขตของการใช้ทะเล โดยได้แบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ

1. กฎหมายทะเลยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มต้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 2 โดยใช้หลักเสรีภาพแห่งทะเลซึ่งนักปราชญ์ชาวโรมันได้บัญญัติไว้เป็นกฎหมายด้วยการถือว่าทะเลเป็นสมบัติส่วนกลางของทุกชาติ ต่อมาในศตวรรษที่ 13 การค้าทางทะเลมีความเจริญมากขึ้นจึงเริ่มมีการประกาศตนเป็นเจ้าของทะเลเป็นส่วน ๆ ไปอันทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทะเลเสมอมาจนในศตวรรษที่ 17 โลกหันกลับมายอมรับหลักเสรีภาพแห่งทะเลตามแนวความคิดของนายโกโรเซี่ยส บิดาแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ และในศตวรรษที่ 18 จึงเกิดแนวความคิดเกี่ยวกับทะเลอาณาเขตในระยะ 3 ไมล์จากฝั่ง โดยสรุปแล้ว กฎหมายทะเลในยุคนี้มีลักษณะเป็นกฎหมายจารีต คือไม่ได้ประมวลเป็นด้วยที่แน่ชัด องค์การสันนิบาตชาติได้พยายามจัดให้มีการประชุมนานาชาติ

ขึ้นในปี ค.ศ. 1930 เพื่อร่างกฎหมายเกี่ยวกับทะเล แต่ก็ไม่ได้รับผลสำเร็จจนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น¹

2. กฎหมายทะเลยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มขึ้นจากการประชุมเพื่อยกร่างกฎหมายทะเลซึ่งจัดโดยองค์การสหประชาชาติครั้งที่ 1 เมื่อ ค.ศ. 1958 สามารถออกเป็น "อนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958" รวม 4 ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง อนุสัญญาว่าด้วยทะเลหลวง อนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง และอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป

การประชุมครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จพอสมควรในเรื่องทั่วไป แต่ก็ต้องล้มเหลวเกี่ยวกับการกำหนดความกว้างของทะเลอาณาเขต โดยได้มีการพิจารณาในการประชุมครั้งที่ 2 เมื่อปี ค.ศ. 1960 ซึ่งยังไม่สามารถตกลงกันได้แน่นอน แต่นับได้ว่าพบัญญัติของอนุสัญญาโดยทั่วไปถือเป็นประมวลกฎหมายทะเลที่ศาลโลกได้ยอมรับ เป็นแนวทางเพื่อไขแก้ไขปัญหาข้อพิพาททางทะเลระหว่างประเทศต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน²

3. กฎหมายทะเลแนวใหม่ ได้แก่ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ. 1973 เป็นต้นมา ซึ่งนับเป็นการนำโลกก้าวเข้าสู่ยุคใหม่หรือการจัดระเบียบใหม่ของการใช้ทะเล (a new regime of the sea/a new ocean order) โดยใช้เวลาดำเนินการทั้งสิ้น 9 ปี (ค.ศ. 1973-1982) รวมการประชุม 11 สมัย จึงสามารถบรรลุข้อตกลงกันได้ โดยประกอบด้วยภาคต่าง ๆ รวม 17 ภาค (320 มาตรา) ซึ่งมีทั้งเรื่องเดิมที่แก้ไขหลักเกณฑ์ใหม่ และมีข้อบัญญัติที่เป็นเรื่องใหม่อีกหลายเรื่อง เช่น ว่าด้วยเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และว่าด้วยรัฐหมู่เกาะ เป็นต้น และต่อไปคงจะเป็น "อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982" ซึ่งได้เปิดให้ประเทศต่าง ๆ ลงนามในตราสารตั้งแต่วันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1982 เมื่อมีประเทศสมาชิกให้

¹โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก พัทธมน์ ตั้งสิบลกุล, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล (กทม : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524) หน้า 10-21.

²โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก พัทธมน์ ตั้งสิบลกุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 22-41.

สัตยาบันเกินกว่า 60 ประเทศ จึงจะมีผลเป็นกฎหมายโดยสมบูรณ์ (ปัจจุบัน (ค.ศ. 1985) มีประเทศร่วมลงนาม 159 ประเทศ ให้สัตยาบันแล้ว 9 ประเทศ)¹

อย่างไรก็ตาม แต่ละประเทศมักจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของตนได้โดยอาศัยกฎเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวต่อเมื่อกฎเกณฑ์นั้น เอื้ออำนวยประโยชน์แก่ฝ่ายตนเป็นสำคัญ เพราะกฎหมายทะเลที่มีอยู่ก็ยังคงมีจุดอ่อน เช่นเดียวกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้ในการจัดระเบียบการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยทั่วไป นั่นคือ การมีช่องว่างระหว่างหลักการทางกฎหมายกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของรัฐในทางปฏิบัติ² และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การยึดถือแนวทางของตัวกฎหมายแต่เพียงประการเดียวให้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบหรือทำความเข้าใจปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างประเทศใด ๆ ให้ลุล่วงนั้นย่อมจะเป็นไปได้อย่างยาก ดังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า

“...บรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเจรจา เรื่องปัญหาเขตแดน ทากบรรยากาศดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยแล้ว ก็เป็นการเปล่าประโยชน์ที่จะพูดกันถึงเรื่องเหล่านี้...”³

และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อปัญหาเขตแดนทางทะเลอาจมิใช่เพียงการแบ่งแยกเขตแดนระหว่างสองประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมทั้งการพิจารณาอย่างครอบคลุมถึงประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการกำหนด เส้นเขตแดนที่เป็นขอบเขตของทะเลหลวง ซึ่งเป็นอาณาบริเวณที่มีผลประโยชน์

¹โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมที่ พิพัฒน์ ตั้งสิบลูก, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล. และ Ministry of Foreign Affairs, Primer United Nations Convention on the Law of the Sea (Bangkok : Ministry of Foreign Affairs, 1984).

²Lee Yong Leng, Southeast Asia and the Law of the Sea (Singapore : Singapore University Press, 1978), p.39.

³ถนอม เจริญลาภ, "การแบ่งเขตแดนทางทะเลของไทย", เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล โรงเรียนเสนาธิการทหาร (21 กรกฎาคม 2524), หน้า 73.

ของทุกประเทศในโลกร่วมกัน¹ และกล่าวได้ว่าความยุ่งยากในปัญหาเหล่านี้มักเป็นเรื่องของความขัดแย้งเกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งที่หมายของแนวเขตแดน (Positional Dispute) เพราะโดยธรรมชาติของทะเลนั้นสร้างความยากลำบากแก่การกำหนดที่หมายให้ชัดเจนได้ เหมือนอย่างแผ่นดินบนบกอันเป็นปัญหาต่อการรักษาแนวเขตแดนที่ทำความตกลงกันไว้แล้ว และอีกประการหนึ่งมักเป็นความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรในอาณาบริเวณนั้น (Resource Dispute) เนื่องจากการค้นพบและยอมรับว่าทรัพยากรต่าง ๆ จากท้องทะเลจะสามารถเพิ่มพูนผลประโยชน์แห่งชาติของตนได้²

สำหรับภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับเป็นภูมิภาคหนึ่งของโลกที่มีปัญหาเขตแดน ทั้งทางบกและทางทะเลระหว่างประเทศเกิดขึ้นไม่น้อย ทั้งที่เป็นปัญหาระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเองและระหว่างประเทศภายในกับประเทศภายนอกภูมิภาค โดยมีสาเหตุเบื้องต้นมาจากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของบรรดาประเทศในแถบนี้ที่มีอาณาเขตติดต่อกันทั้งด้านประชิด (adjacent state) และตรงข้ามกัน (opposite state) ซึ่งล้วนไม่มีความคิดที่แน่นอนเกี่ยวกับเรื่องเขตแดน ประกอบกับการปักปันเขตแดนในสมัยที่ตกอยู่ใต้อาณานิคมของต่างชาติไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ดังนั้นเมื่อประเทศต่าง ๆ ได้รับเอกราชภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงหันมาให้ความสนใจกับเรื่องเหล่านี้มากขึ้น ทั้งนี้แม้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเขตแดนทางทะเลจะเพิ่งมีการเริ่มต้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เมื่อองค์การสหประชาชาติจัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยกฎหมายทะเลแนวใหม่ในเดือน ธันวาคม ค.ศ. 1973 เป็นต้นมา แต่ก็นับได้ว่าเป็นประเด็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญมากขึ้น เป็นลำดับ ตามที่ปรากฏให้เห็นถึงปฏิกิริยาของประเทศต่าง ๆ ในการสำรวจและทบทวนเกี่ยวกับเรื่องนี้ในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายตนให้ได้มากที่สุด จึงนับเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง

¹Lee Yong Leng, Southeast Asia and the Law of the Sea. p.9.

²นอกจากนี้พฤติกรรมของรัฐเกี่ยวกับเขตแดนยังประกอบด้วย ปัญหาอันเนื่องมาจากการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือบริเวณที่เป็นเขตแดน (ทั้งทางบกและทางทะเล) ของประเทศอื่นอยู่แล้ว (Territorial Dispute) และปัญหาอันเนื่องมาจากการกำหนดเขตแดนตามภาวะทางการเมืองในบางสถานการณ์ (Functional Dispute) เช่น การกำหนดเขตแดนระหว่างชาวเยอรมันที่อยู่ไนนครเบอร์ลินตะวันตกและตะวันออก เมื่อปี ค.ศ. 1961 เป็นต้น J.R.V.Prescott, Political Geography (London : Methuen & Co.ltd., 1972), p.66.

ต่อการเจรจาแก้ไขความคลาดเคลื่อนที่มีอยู่ให้สำเร็จลงได้ด้วยดี ซึ่งคงจะมีเพียงบางกรณี เท่านั้นที่สามารถประนีประนอมกันได้ เมื่อมีปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่สำคัญเข้ามา เป็นตัวกำหนด เช่นที่อาจพบได้ในประเด็นปัญหา เขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซีย กล่าวคือ

ประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนประชิดติดกัน โดยมีสินบนน้ำ (watershed) และร่องน้ำลึก (thalweg) เป็นเส้นเขตแดนธรรมชาติ จากการที่แนวพรมแดนนี้ทอดจากชายฝั่งด้านตะวันตกริมฝั่งทะเลอันดามันไปจนถึงชายฝั่งตะวันออกริมฝั่งอ่าวไทย จึงได้มีการกำหนดแนวพรมแดนในทะเล เพื่อแบ่งเกาะที่อยู่บริเวณชายฝั่งทั้งสองด้านไว้ด้วย ทั้งนี้เดิมมาเลเซียเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ฉะนั้นการกำหนดเขตแดนระหว่างไทยกับมาเลเซียจึงสืบเนื่องมาจากสนธิสัญญาที่ไทยทำไว้กับอังกฤษ นั่นคือ "สัญญาว่าด้วยเขตแดนต่อท้ายหนังสือสัญญาระหว่างสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) กับกรุงสยาม (ไทย) ฉบับลงวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2452" (Boundary Protocol Annexed to the Treaty Dated 10th March, 1909) เป็นการกำหนดเส้นเขตแดนทางบก และการกำหนดแบ่งเกาะในฝั่งทะเล ทั้งด้านตะวันตกและด้านตะวันออก กล่าวคือ ทางฝั่งตะวันตก เป็นเส้นที่ลากต่อจากเส้นเขตแดนทางบกโดยนับจากจุดเหนือสุดทางด้านเหนือของปากแม่น้ำปะลิสออกไปทางทะเล โดยให้ถือว่าบรรดาเกาะใหญ่น้อยที่อยู่เหนือเส้นที่ลากออกไปนี้เป็นของไทย และส่วนที่อยู่ใต้เส้น เป็นของมาเลเซีย สำหรับฝั่งทะเลด้านตะวันออกได้กำหนดการแบ่งเกาะโดยให้ใช้เส้นแบ่งแนวเขตแดนของปากแม่น้ำโกลกไปจนจรดทะเลแล้วลากตั้งฉากกับขอบฝั่งตรงปากน้ำออกไปในทะเล เส้นแบ่งเกาะดังกล่าวนี้ได้รับการยืนยันต่อมาให้ใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดนทางทะเลด้วย

สนธิสัญญาดังกล่าวฉบับปี ค.ศ. 1909 นี้ใช้มาเป็นเวลาช้านานจนกระทั่งมาเลเซียเป็นเอกราช ก็ยังได้สืบทอดต่อมา แต่กระนั้นก็ตามเมื่อกาลเวลาผ่านไปจึงมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและพร้อมกับได้มีวิวัฒนาการทางด้านกฎหมายทะเลเรื่อยมา ซึ่งไทยและมาเลเซียต่างตระหนักถึงความบกพร่องที่มีอยู่ในสนธิสัญญาดังกล่าวฉบับนี้มากขึ้น ได้แก่ การที่เส้นแบ่งเขตแดนทางฝั่งตะวันตกสิ้นสุดลงเพียงแต่จุดกึ่งกลางระหว่างเกาะตะรุเตากับเกาะลังกาวิเท่านั้น ยังมิได้ต่อออกไปจนจรดเกาะนอกสุดหรือจนสุดความกว้างของทะเลอาณาเขตที่ทั้งสองประเทศประกาศไว้เป็นระยะ 12 ไมล์ทะเล

¹ ดูภาคผนวก (ข).

โดยไทยประกาศเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1966 ส่วนมาเลเซียประกาศเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1969 และต่างก็เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วย ทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง (ค.ศ. 1958) ด้วย¹

สำหรับ เขตแดนทางทะเลด้านฝั่งตะวันออกนั้น สภาพร่องน้ำลึกของแม่น้ำโกลกเปลี่ยนแปลงไปคือ สันทรายซึ่งเคยมีอยู่บริเวณปากแม่น้ำถูกพายุพัดทำลายไป ปากแม่น้ำจึงร่นต่ำลงไปจากจุดเดิม ดังนั้นสภาพของเส้นเขตแดนที่กำหนดไว้แต่เดิมก็นับว่าขัดกับความ เป็นจริงตามสภาพธรรมชาติและก่อให้เกิดปัญหาในการใช้ปากแม่น้ำและทะเล นั่นคือ มีผลทำให้เรือไทยที่สัญจรออกสู่ทะเลจะต้องผ่านเข้าไปในทะเลอาณาเขตของมาเลเซียก่อนที่จะออกสู่ทะเลหลวงได้

ทั้งนี้ อนุสัญญาดังกล่าวได้ระบุข้อความเกี่ยวกับการแบ่งทะเลอาณาเขตระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ประชิดติดกันไว้ตามความในมาตรา 12 วรรค 1 ว่า

¹ อนุสัญญาดังกล่าวนี้อธิบายไว้ว่า ทะเลอาณาเขต (Territorial Sea) หมายถึง น่านน้ำส่วนที่อยู่ติดชายฝั่งโดยวัดจากแนวน้ำลดต่ำสุด หรือส่วนที่อยู่ติดต่อกับทะเลภายใน ออกไปสู่ทะเลหลวง ซึ่งจะมีระยะไกลที่สุดได้ไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน รัฐชายฝั่งมีสิทธิขยายอธิปไตยเหนือทะเลอาณาเขตได้ในลักษณะเดียวกับที่มีเหนือพื้นดิน และยังสามารถขยายไปถึงห้วงอากาศเหนือทะเลอาณาเขต ตลอดจนพื้นดินท้องทะเลและดินใต้ผิวดินของทะเลอาณาเขต (มาตรา 3-4) แต่ในทางปฏิบัติก็ได้มีการประนีประนอมระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่จะรับเอา "สิทธิในการผ่านโดยสุจริต" (Right of Innocent Passage) มาใช้เพื่อผ่านเข้าไปในทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น (มาตรา 14-15) โปรดดูอนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง ค.ศ. 1958 (กทม. : กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, 2525) (อัดสำเนา).

"ในกรณีที่ฝั่งทะเลของทั้งสองรัฐอยู่ตรงข้ามหรือประชิดกัน ถ้าไม่มีความตกลงระหว่างกันเป็นอย่างอื่น รัฐใดรัฐหนึ่งของทั้งสองรัฐนี้ ไม่มีสิทธิ์ที่จะขยายทะเลอาณาเขตของตนเลย เส้นมัธยะ ซึ่งจุดทุกจุดบนเส้นนั้นมีระยะห่างเท่ากัน จากจุดที่ไกลที่สุดบนเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขตของทั้งสองแต่ละรัฐ...."¹

¹คำว่า "เส้นมัธยะ" ในกฎหมายทะเลอาจใช้เป็นคำภาษาอังกฤษได้

2 ความหมาย คือ Median Line หมายถึง เส้นที่ลากกึ่งกลางระหว่างเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลระหว่างรัฐที่อยู่ตรงข้ามกัน และ Equidistant Line หมายถึง เส้นที่ลากโดยใช้หลักระยะห่างเท่ากันของเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลระหว่างรัฐที่อยู่ประชิดกัน ซึ่งหากใช้คำว่า The Principle of Equidistance ตามที่ปรากฏในอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958 แล้ว กลับมีความหมายถึงทั้งสองกรณี คือ ทั้งแบบตรงข้ามและแบบประชิดกัน โดยมีข้อสังเกตว่า การใช้หลักเส้นมัธยะนั้น อาจจะทำให้ความเท่าเทียมกันในเรื่องระยะทาง แต่ในเรื่องจำนวนพื้นที่ที่ได้รับอาจจะมีความได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างมากก็ได้ โปรดดู อนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง (ค.ศ. 1958) มาตรา 12 วรรค 1 และมาตรา 24 วรรค 3.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ไทยกับมาเลเซียยังได้ให้ความสนใจต่อเขตไหล่ทวีป ซึ่งทั้งสองประเทศต่างเข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยเขตไหล่ทวีป (ค.ศ. 1958) โดยมาเลเซียเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1960 และไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1968¹

และเนื่องจากเขตไหล่ทวีป เป็นอาณาบริเวณที่อาจมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก หากไม่สามารถทำความตกลงแบ่งเขตกันให้แน่นอนแล้วก็จะเกิดปัญหาหรือข้อพิพาทในการทำการสำรวจและแสวงประโยชน์ในบริเวณดังกล่าวได้โดยง่าย

อนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยเขตไหล่ทวีป ได้ระบุข้อความเกี่ยวกับการแบ่งเขตไหล่ทวีประหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ประชิดติดกันไว้ตามความในมาตรา 6 วรรค 1 และ 2 ว่า

"ในกรณีที่ไหล่ทวีปเดียวกันตั้งอยู่ประชิดกัน อาณาเขตของรัฐสองรัฐซึ่งประชิดกัน เขตแดนของเขตไหล่ทวีปจะกำหนดโดยความตกลงระหว่างกันหากไม่มีการตกลงกัน และนอกจากว่าพฤติการณ์พิเศษจะทำให้เป็นการสมควรที่จะใช้เส้นเขตแดนอื่น เขตแดนนั้นจะกำหนดขึ้นโดยใช้หลัก เส้นมีระยะจากจุดที่ไกลที่สุดของเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขตของแต่ละรัฐ"

¹ อนุสัญญาฉบับนี้อธิบายไว้ว่า เขตไหล่ทวีป (Continental Shelf) หมายถึง พื้นดินท้องทะเลและดินใต้ผิวดินของบริเวณใต้ทะเลที่ติดกับชายฝั่งโดยนับต่อเนื้อจากทะเลอาณาเขต รัฐชายฝั่งมีเพียง "สิทธิอธิปไตย" (Sovereign Right) เหนือบริเวณเขตไหล่ทวีปในอันที่จะสำรวจและแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของไหล่ทวีป (มาตรา 2) โดยจะกำหนดความกว้างของเขตไหล่ทวีปได้ด้วยวิธีการวัดจากระยะลาดเทของพื้นทะเลที่ออกไปจากผืนแผ่นดินใหญ่ไปจนถึงสิ้นสุดที่ขอบสุดของลาดทวีป ระยะดังกล่าวนี้ย่อมไม่เท่ากันในแต่ละภูมิภาค ฉะนั้น เพื่อมิให้มีการได้เปรียบเสียเปรียบกันจนเกินไปจึงอนุญาตให้รัฐชายฝั่งที่มีระยะขอบสุดของลาดทวีปไปไม่ถึง 200 ไมล์ทะเล สามารถใช้วิธีวัดแนวความกว้างออกไปจากเส้นฐานถึงระยะ 200 ไมล์ทะเล โปรดดูอนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยเขตไหล่ทวีป ค.ศ. 1958 (กทพ. : กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ, 2525) (อัดสำเนา).

เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้ ในเวลาต่อมาทั้งสองฝ่ายจึงตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็นในการเจรจาแก้ไขและจัดทำหลักเขตแดนระหว่างประเทศที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดย "คณะกรรมการจัดทำหลักเขตแดนร่วมไทย-มาเลเซีย" จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อกำหนดความแน่นอนของเขตแดนทางบก (ซึ่งจะไม่กล่าวถึงในที่นี้) และการกำหนดความแน่นอนของเขตแดนทางทะเล อันได้แก่ การแบ่งทะเลอาณาเขตและเขตไหล่ทวีปบริเวณฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ตามที่มีการดำเนินงานอยู่ในระหว่างปี ค.ศ. 1970-1979

อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดความแน่นอนของเขตแดนทางทะเลมากขึ้น เรื่อยมาจน เป็นเรื่องที่ยากแก่การนำเอาหลักการของกฎหมายทะเลมาใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างราบรื่น ตามที่ปรากฏให้เห็นถึงความขัดแย้งในปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างประเทศที่ยังไม่สามารถยุติลงได้ อาทิเช่น ในพิพาทระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ได้แก่ เวียดนาม และกัมพูชา เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การกำหนดเขตแดนระหว่างประเทศ (ทั้งทางบกและทางทะเล) จะประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ คือ¹

1. Allocation หมายถึงการกำหนดที่ตั้งของดินแดนที่รัฐนั้นจะใช้อำนาจในการปกครอง ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนด้วยว่าเป็นดินแดนที่ว่างเปล่า หรือมีเจ้าของแล้วหรือไม่

2. Delimitation หมายถึงการแบ่งแนวเขตแดนของดินแดนที่รัฐกำหนดไว้ ซึ่งเป็นการระบุในเอกสารสำคัญของประเทศ หรือสนธิสัญญาและความตกลงต่าง ๆ ซึ่งเป็นการใช้หลักการทางกฎหมาย ทั้งโดยการกำหนดพิพาททางภูมิศาสตร์ และการกำหนดตามสภาพภูมิประเทศ เช่น แนวภูเขาหรือแม่น้ำ เป็นต้น

3. Demarcation หมายถึงการปักปันเขตแดน โดยเป็นการแสดงเครื่องหมาย ณ ดินแดนแห่งนั้น ซึ่งมักมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการแสดงที่หมายได้อย่างชัดเจน เช่นในการกำหนดเขตแดนทางทะเล เป็นต้น

แต่บางครั้งในทางปฏิบัติ ประเทศต่าง ๆ อาจไม่จำเป็นและ/หรือไม่สามารถผ่านขั้นตอนเหล่านี้ทั้งหมดก็ได้ เนื่องจากคู่เจรจามักจะอ้างอิงและตอรองกันอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์ของฝ่ายตน อันทำให้การเจรจาดกกลงในแต่ละบริเวณก็อาจมีความยากง่ายหรือใช้เวลามากน้อยแตกต่างกัน

¹Prescott, Political Geography. p.63.

ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำเอาปัจจัยอื่น ๆ มาพิจารณาประกอบกันไป เช่นเดียวกับในปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซียก็อาจพิจารณาได้ว่า โดยแท้จริงแล้วบรรยากาศของการเจรจาได้มีส่วนสัมพันธ์กับสภาพการณ์ต่าง ๆ ของภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนรวม กล่าวคือ

การเจรจาซึ่งมีขึ้น เป็นครั้งแรกตอนปลายปี ค.ศ. 1970 นับเป็นเวลาเดียวกับการดำเนินงานของสมาคมอาเซียน อันเป็นองค์การ เพื่อความร่วมมือในระดับภูมิภาคที่ไทยและมาเลเซียต่างก็เป็นสมาชิกร่วมกัน มีแนวโน้มของความคืบหน้าในการเสริมสร้างมิตรภาพ ความมั่นคงและ เสถียรภาพระหว่างประเทศสมาชิกได้มากที่สุดทีเดียว หากมองว่าเพียงไม่กี่ปี ก่อนหน้านี้สมาชิกส่วนใหญ่ตกอยู่ในสภาพ เป็นศัตรูหรือ เป็นที่หวาดระแวงต่อกัน ตลอดทั้งส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศ เมืองแม่อาณานิคมของตนโดยมีความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในหมู่สมานิกน้อยมาก แม้อันมาในปี ค.ศ. 1973 วิกฤตการณ์พลังงานของโลกที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจของทุกประเทศในภูมิภาคแห่งนี้ จะทำให้การแบ่ง เขตแดนทางทะเลบางส่วนต้องหยุดชะงักลงบ้างก่อนที่จะร่วมมือกันได้อีกไป เนื่องจากทุกประเทศต่างเกิดความหวงแหนและพยายามจะครอบครองแหล่งทรัพยากรอันมีค่ามากขึ้น โดยเฉพาะคือ น้ำมันปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งมีการสำรวจพบว่าท้องทะเลแถบนี้ก็เป็นแหล่งสะสมทรัพยากรดังกล่าวไว้ด้วย แต่เมื่อประกอบกับการที่ประเทศในภาคพื้นอินโดจีนทั้งหมด (เวียดนาม ลาว กัมพูชา) ถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้าครอบครองอย่างสิ้นเชิงในปี ค.ศ. 1975 จึงเป็นเหตุให้บรรดาประเทศอาเซียนต้องประ เหมินถึงความจำเป็นในการรวมตัวกันทั้งทางการ เมืองและการพัฒนา เศรษฐกิจด้วยการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น ตามที่ได้จัดให้มีการประชุมสุดยอด ของสมาคมอาเซียน ในปี ค.ศ. 1976 และ 1977 อันเป็นการแสดงความแน่วแน่ที่มุ่งหวังจะให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริงในด้านต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิก และความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค ซึ่งทำให้การดำเนินงานของอาเซียนเติบโตขึ้นรวดเร็วกว่าที่ผ่านมาอีก และเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองในอินโดจีนถึงขั้นวิกฤตตอนปลายปี ค.ศ. 1978 ซึ่งรู้จักกันในนามของ "ปัญหา กัมพูชา" ที่ยังคงยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน การตระหนักถึงภัยคุกคามร่วมกัน (common threat) มากขึ้นของบรรดาประเทศอาเซียนจึงทำให้เกิดความเพียรพยายามที่จะบรรลุสู่เป้าหมายของการพัฒนาขีดความสามารถและความพร้อมของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การหาทางร่วมมือป้องกันแก้ไขและระงับความขัดแย้งที่มีอยู่แล้วหรือ อาจมีขึ้นภายในอาเซียนด้วยกันอย่างสันติวิธี เพื่อก่อให้เกิดพลังอำนาจในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ร่วมกันต่อไป และในปี ค.ศ. 1979 การเจรจาทำความตกลงแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซียก็เสร็จสิ้นลงด้วยการอ้อมข้อมกันได้ในที่สุด

จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดจึง เป็น เรื่องที่ควรแก่การศึกษากันในรายละเอียดว่า สภาพการณ์เหล่านี้ เป็นปัจจัยที่เข้ามามีส่วนสัมพันธ์กับการพิจารณาแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซียอย่างไร จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่เป็น เรื่องที่สร้างความขัดแย้งในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันมาโดยตลอด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากสภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ให้เป็นการศึกษาปัญหาเขตแดนทางทะเลในเชิงการเมือง (Ocean Politics) ซึ่งเป็นอีกมิติหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นได้ว่า มีสิ่งใดบ้างที่นับ เป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญในการพิจารณาแก้ไขปัญหาและปัจจัยดังกล่าว นั้น เข้ามามีผลกระทบต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซียได้ในลักษณะอย่างไร เพราะนอกจากการศึกษาปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างประเทศโดยทั่วไปจะกระทำได้ในกรอบของตัวบทกฎหมายทะเลแล้ว ตามสภาพความเป็นจริงในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ยังเต็มไปด้วยความหลากหลายของประเด็นปัญหาที่มีความเกี่ยวโยงถึงกันได้อย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับในทางปฏิบัติที่ประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจและยอมรับว่าทะเลได้กลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างใหญ่หลวงทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความมั่นคงปลอดภัยของประเทศอีกด้วย

ขอบเขตการศึกษา

เน้นการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เห็นเด่นชัดว่ามีนัยยะสัมพันธ์ต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในอันที่จะแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซีย โดยกำหนดช่วงเวลาของการศึกษาดังแต่เริ่มต้นมีการเจรจาในปี ค.ศ. 1970 จนถึงปี ค.ศ. 1979 ซึ่งเป็นปีที่การทำสนธิสัญญาและความตกลงเพื่อแก้ไขปัญหามีอยู่ได้เสร็จสิ้นลง นั่นคือ เฉพาะส่วนที่เป็นทะเลอาณาเขตและเขตไหล่ทวีป ทั้งในฝั่งทะเลด้านตะวันตก (ทะเลอันดามัน) และด้านตะวันออก (อ่าวไทย)

สมมุติฐานของการศึกษา

ปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซีย ปรากฏออกมาในลักษณะของการแปรเปลี่ยนสิ่งที่เป็นความขัดแย้งให้กลับกลายเป็นความร่วมมือเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยที่สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุเบื้องต้นของความขัดแย้ง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีปัจจัยสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งครั้งนี้ มีขอบเขตอันจำกัดและนำไปสู่การทำความตกลงกันได้ในที่สุด ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญดังกล่าวนี้ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีในระดับทวิภาคีระหว่างไทยกับมาเลเซีย ซึ่งรวมถึงการเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน และสถานการณ์ทางการเมืองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในอินโดจีน (ค.ศ. 1970-1979)

แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้จะใช้แนวความคิดเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงกับสภาพแวดล้อม (Actor-milieu Relationship) ของ Harold and Margaret Sprout เป็นแนวทางในการวิเคราะห์¹

Sprouts เชื่อว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงกับสภาพแวดล้อมมีผลต่อกิจกรรมบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมมีผลต่อกระบวนการกำหนดและตัดสินใจนโยบาย (Decision Making) ซึ่งจะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมของรัฐ (State Behavior) ไม่ว่าจะเป็นไปในรูปแบบของความขัดแย้ง ความร่วมมือ หรือความเป็นกลางก็ตาม ทั้งนี้ ปัจจัยสภาพแวดล้อม (Environmental Factors) ที่จะมีความสัมพันธ์กับกระบวนการดังกล่าวอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

¹ แนวความคิดที่นำมาเสนอในที่นี้สรุปความมาจาก Harold & Margaret Sprout, Toward a Politics of the Planet Earth (New York : D. Van Nostrand Company, 1971); and Sprout, "Man-milieu Relationships," in James E. Dougherty & Robert L. Pfaltzgraff, Contending Theory of International Relations (New York : Harper & Row, 1971), pp. 46-64.

1. สภาพแวดล้อมจิตวิสัย (Psychological Environment)

เนื่องจากในกระบวนการกำหนดและตัดสินใจของทุกประเทศนั้น ย่อมต้องมีมนุษย์ซึ่งจะ เป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ในนามของประเทศนั้น ๆ (Decision Maker) เมื่อ เป็นเช่นนี้ สภาพแวดล้อมจะส่งผลต่อการตัดสินใจก็ เพราะการที่ผู้มีส่วนในกระบวนการดังกล่าวมีการรับภาพ (perceive) สภาพแวดล้อมต่าง ๆ อย่างเป็นทางการหรือความรู้สึกนึกคิดของตน (imagines them to be) ซึ่งย่อมปะปนไปด้วยอุดมการณ์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ตลอดจนประสบการณ์ในอดีต เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมปฏิบัติการ (Operational Environment)

หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ดำรงอยู่จริง (actually exists) จะส่งผลต่อกระบวนการกำหนดและตัดสินใจด้วย แม้อาจไม่ถูกรวมอยู่ในระบบจิตสำนึกของบุคคลผู้มีส่วนในกระบวนการก็ตาม ซึ่งย่อม เป็นการแสดงถึงโอกาส (opportunities) และข้อจำกัด (limitations) ที่จะทำให้ตัวแสดงมีความสามารถ (capabilities) หรือความสำเร็จ (achievements) ต่อการมีพฤติกรรมนั้นหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด โดยสภาพแวดล้อมปฏิบัติการนี้อาจได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ พัฒนาการทางเทคโนโลยี ภาวะเศรษฐกิจ ตลอดจนสภาพการณ์ทางการเมือง การทหาร เป็นต้น

โดยทั่วไปสภาพแวดล้อมจิตวิสัยมักมีส่วนสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมปฏิบัติการ เพราะในทางปฏิบัติที่ผู้ทำหน้าที่ในกระบวนการกำหนดและตัดสินใจอาจมิได้พิจารณาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและพัฒนาตามความเป็นจริงเท่านั้น หากแต่ยังตอบสนองต่อมโนภาพต่าง ๆ ทางจิตวิสัยที่ตนมีอยู่ด้วย และในขณะที่เดียวกันสภาพแวดล้อมปฏิบัติการที่ดำรงอยู่จริงอาจสามารถควบคุมให้ผู้ทำหน้าที่นั้นไม่สามารถปฏิบัติไปตามมโนภาพแต่เพียงอย่างเดียว

Sprouts มองว่าในการเมืองระหว่างประเทศจะมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ตัวแสดง (actors) หมายถึงรัฐหรือประเทศซึ่งเป็นตัวแสดงที่สำคัญ และยังมีตัวแสดงอื่น ๆ ที่มีใช้รัฐอีกด้วย (non-state actors) เช่น องค์การระหว่างประเทศ องค์การเหนือชาติ และสมาคมระหว่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้โดยพื้นฐานในทางปฏิบัติแล้ว หน่วยต่าง ๆ ที่จัดเป็นตัวแสดงเหล่านี้ย่อมต้องมีมนุษย์ซึ่งจะ เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้ทำหน้าที่ในกระบวนการกำหนดและตัดสินใจในนามของหน่วยนั้น ๆ

2. สภาพแวดล้อม (milieu/environment) หมายถึงส่วนที่เป็นสภาพแวดล้อมจิตวิสัยและสภาพแวดล้อมปฏิบัติการ โดย Sprouts อธิบายความหมายของสภาพแวดล้อมว่า "...รวมถึงปรากฏการณ์ทุกอย่าง ทั้งที่เป็นมนุษย์และไม่ใช่มนุษย์ ทั้งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ ซึ่งหน่วยที่ถูกแวดล้อมนั้น เข้ามามีกิจกรรมอย่างสัมพันธ์ด้วย..."

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงกับสภาพแวดล้อม (actor-environment relationship) เป็นสิ่งที่ Sprout ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษา ซึ่งได้สรุปไว้ว่าจะเกิดขึ้นได้ใน 3 รูปแบบสำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

3.1 สภาพแวดล้อมแห่งความเป็นไปได้ (Environmental Possibilism) หมายถึง สภาพแวดล้อมจะเป็นปัจจัยที่กำหนดว่าตัวแสดงนั้นสามารถมีพฤติกรรมใดได้บ้างภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในขณะใดขณะหนึ่ง เช่น ในครั้งที่อังกฤษยังมีขีดความสามารถสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่บนผืนแผ่นดินมาใช้ประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศ ซึ่งรวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพแก่กองกำลังด้วยนั้น เมื่อประกอบกับการมีทางออกทะเลได้โดยสะดวกรอบด้าน จึงเป็นปัจจัยที่กำหนดให้อังกฤษสามารถอยู่ในฐานะ เป็นมหาอำนาจทางทะเลของโลกได้

3.2 สภาพแวดล้อมแห่งความน่าจะเป็น (Environmental Probabilism) หมายถึง สภาพแวดล้อมจะเป็นปัจจัยผลักดันให้ตัวแสดงนั้นน่าจะมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ภายใต้สภาพแวดล้อมหนึ่ง ๆ เช่น ลักษณะขนาดรูปร่าง และทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศหมู่เกาะอย่างญี่ปุ่นนั้นย่อมจะให้ความสนใจต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมการประมงมากกว่าการเกษตรกรรมบนพื้นแผ่นดิน

3.3 พฤติกรรมแห่งการรับรู้ (Cognitive Behaviorism) หมายถึงการที่ตัวแสดงจะมีพฤติกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับ การรับรู้ (perceive) สภาพแวดล้อมนั้น แม้บางครั้งการรับรู้จะไม่ตรงกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่จริงก็ตาม เช่น ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกามองว่า การสะสมกำลังอำนาจทางทหาร โดยเฉพาะการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ที่สร้างขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหนือกว่าสหภาพโซเวียต จะช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่สหรัฐฯ บนเวทีการเมืองระหว่างประเทศต่อไป ซึ่งโดยแท้จริงแล้วสหภาพโซเวียตเองก็มีการเร่งพัฒนาอาวุธดังกล่าวในขณะนั้นจนเกิดความทัดเทียมกันได้ ในเวลาต่อมาและความเข้มแข็งของประเทศในระยะเวลานี้ก็มีใช้ เรื่องที่อาจตัดสินกันได้ด้วยสิ่งเหล่านี้แต่อย่างใด

จากรูปแบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ กันนี้ ได้ก่อให้เกิด เป็นระบบหนึ่งในเวทีการเมือง ระหว่างประเทศที่เรียกว่า Ecosystem โดยมีบรรดารัฐ (ตัวแสดง) และสภาพแวดล้อม เป็นองค์ประกอบสำคัญ หากมีการเปลี่ยนแปลงที่องค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือแม้เพียง ส่วนหนึ่งขององค์ประกอบแล้ว ก็ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของรัฐซึ่งสามารถ ขยายตัวจากระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติไปสู่ระดับภูมิภาคและระดับโลกได้อีกด้วย ดังนั้นการ ศึกษาพฤติกรรมของรัฐตามแนวความคิดของ Sprout จึงเป็นการพิจารณาจากตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่สำคัญ คือ

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทุกอย่างที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับรัฐนั้นในแต่ละกรณี

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมของรัฐที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจภายใต้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ

จากแนวความคิดที่กล่าวมานี้จึงจะ เป็นประโยชน์แก่การศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะ นับ เป็นอีกวิธีทางหนึ่งที่จะช่วยอธิบายให้ เข้าใจถึงการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐซึ่ง เป็นตัวแสดง ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศได้โดยการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมของ ตัวแสดงนั้นมาวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นแนวความคิดที่เชื่อว่า พฤติกรรมของ รัฐย่อม เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการกำหนดและตัดสินใจภายใต้ที่ได้รับอิทธิพลมาจากความ สัมพันธ์ระหว่างรัฐนั้นกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่รายรอบอยู่เป็นสำคัญ

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลที่ค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ ตลอดจนสนธิสัญญาและ ความตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) อันจะเป็นข้อมูล เบื้องต้นเพื่อนำ เสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยอาจมีการ อ้างอิงทางกฎหมาย (Legal Reference) เฉพาะในส่วนที่จำเป็นต่อพาดพิงไปถึงเท่านั้น และ เนื่องจากปัญหาเขตแดน เป็นอีก เรื่องหนึ่งที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้าน เมืองมองว่า เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติอย่างแยกไม่ออก ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ใช้เอกสารที่เป็น ความลับของทางราชการประกอบการศึกษาด้วย อันทำให้เกิดข้อจำกัดขึ้นบ้างทั้งทางด้านข้อมูล และการอ้างอิงข้อมูล ดังนั้นในบางส่วนที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่เปิดเผยแล้วจึงจะ เป็นการ อ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผย เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์พฤติกรรมการค้า เน้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในการแก้ไขปัญหาที่มีต่อกันนั้น ควรพิจารณาให้ลึกซึ้งและครอบคลุมถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สำคัญต่าง ๆ จึงจะทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงของการมีพฤติกรรมนั้นได้ กรณีความสำเร็จของการแก้ไขปัญหา เขตแดนทางทะเลระหว่างไทยกับมาเลเซียในเรื่องทะเลอาณาเขตและเขตไหล่ทวีปนี้ จึงน่าจะ เป็นหนทางของการนำไปพิจารณาประกอบกับการแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเลระหว่างกันในส่วนที่เหลืออยู่คือ เรื่องเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) ตลอดทั้งยังอาจ เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาในการดำเนินงานแก้ไขปัญหา เขตแดนทางทะเลของประเทศทั้งสองที่ยังมีอยู่ กับประเทศอื่น ๆ อีกต่อไปด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย